

آثار عتیقه بودائی بامیان

- ۶ -

ترجمه آقای احمد علی خان

در دو طرفه صورت مرکزی بزرگی های محافظ نقاب دار ، بالدار نمایش یافته اند و هر کدام « تونیک » درازی در بر کرده اند . بزرگی سمت راست (شکل ۶ - عکس ۲۲) نیزه در دست دارد و بزرگی طرف چپ بکار قم کلاه خودی پوشیده و سپری بدست گرفته است . بالای این محافظین صورتی نمایش یافته که نیمه آدم و نیمه پرنده است و در عین حال تخفه نیز آورده است . به گادی رب النوع چهار اسپ سفید بالدار بسته شده و این ترتیب از نمایشات عصر یونانیان یاد دهانی میکند . تحت رب النوع بالای گادی چهار اسپه قرار گرفته که بطرز برده های منقوشه مکتب کنند ها را ترسیم شده چنانچه نظیر آن در تصاویر عصر « گوپتا » Gupta و در آسیای مرکزی در مناطق « قزبل » « کتورا » و « کرش سیمسیم » Kirish Simsim و « تولی - هونگ » Toulhouang یافت میشود . (هیئت یول پلبو) موسیو پروفیسر « هرزفلد » میگوید که موسیو او تر Rhuther در شهر بابل قیافه یافته است که به تصویر رب النوع مهتاب بامیان خیلی قریب بوده است .

علاوه برین درین صحنه وسیع گادی ران کوچکی دیده میشود که بالای نختمه مقابل گادی ایستاده و جزئیاتی مثل پاها ، قسمت تحتانی « تونیک » و بال هایش

تشخیص میشود. در کنج های فوقانی صحنه مذکور اشخاص کوچکی نمایش یافته اند که جز رب النوع شمال چیز دیگر نمیباشند تنها فرقی که بین این رب النوع و رب النوع ثبت میباشد این است که در ثبت یکنوع مشک علامه جمع آوری شمال است و در بامیان مشک مذکور مبدل به شال شده است.

در سقف دهلیز يك معبد بزرگ دره « کیرش سیمسیم » که بشال مشرق « کسا » Kusa واقع است نمایشاتی خیلی شبیه، به نمایشات این صحنه دیده شده چنانچه موسیو « فن لو کوك » در آن نمایشات نمونه اصلیه شیاطین مونت ثبت را درك کرده است. قازها تیکه در حصه فوقانی صحنه بحالت پرواز نمایش یافته اند بلاشبه ارواح نیکوکاران را نمایش میدهند.

در کنار راست و چپ صورت مرگبری در دسته اشخاص بنظر میخورند، بعضی از ایشان اعانه دهندگان میباشد که عقب کتاره برنده که از تخته های متجزی و قالی ها مزین میباشد جا گرفته اند و بعضی دیگر پیش روی برنده نشسته اند. در میان تصاویر این دسته اشخاص (عکس ۲۳ - الف - ۲۳ ب ۲) چنین معلوم میشود که دو نفر بالای یک کلاه « لوتوس » Lotus نشسته اند. شانه های راست آنها برهنه و حرکت تعلیم را نمایش میدهند، این هر دو بت میباشدند - دو نفر دیگر (عکس ۲۳ - الف ۳ - ۲۳ ب ۴) اختصاصات متناقضه دارند: در صورتیکه وضعیت، نقاب، اشعه نقاب علائم نمایشات کلاسیک و مختصه بودا را یاد دهانی میکنند، جزئیات تزئینات مثل: کردن بند، بازو بند، البسه: (بالای لباس شاهی یکنوع لباس سه گوشه (۱) بنظر می آید که لباس شاهی را می پوشاند اشخاص ذی مقام غیر روحانی را معرفی میکنند که احتمالاً در انوقت مقام شامخ معنوی

(۱) این لباس را معمولاً کامایل Camail یاد کرده اند.

داشته بودند. بالای شانه های این اشخاص عجیب و غریب بطرف راست و چپ « کوسق » قرن اول معموله شرقی براکنده شده. آنکه در قطار سمت چپ منقوش است کلاه عجیبی دارد که از يك چیزیکه بشکل شاخ میباشد تزئین شده این جزئیات در کلاه های بعضی ذی مقامان اهالی منیشی ثن Manicheens که در (Bazaklik) بازالكليك قریب « مرتك » Murtuq نمایش یافته نیز بنظر میخورد. این ذبمقامان یکنوع تزئینی دارند که بشکل سه دندان میباشد و منظر دو شاخه اطراف آن خیلی شبیه به نمایش تزئینات بامیان میباشد.

عقب برنده یکنفر راهب نقاب دار (عکس ۲۳ - ب و الف) ایستاده و اعانه دهندگان دسته راست را طرف بودا رهنمائی میکند. عیناً بر طبق عادات معموله سر این راهب تراشیده و شانه راستش برهنه میباشد در يك دست يك چراغ طلائی و در دست دیگر شی محترمی را که شکل « استوپه » (۱) دارد گرفته است. چنانچه این شکل غالباً در آسیای مرکزی دیده میشود.

دو طرفه مجسمه بودا شاهزادگان خانواده - خانواده : مرد ، زن ، اطفال پیش میروند. گاه هائیکه بالای آن صورت ماه نو و اشکال کروی (عکس ۲۲ الف ۹۰۵ و عکس ۲۳ ب ۸ و ۱۰) منقوش میباشد شبیه کلاهائی است که بعضی شاهان شرق وسطی و اشخاص ذبمقام می پوشیدند گوشه های کمر بند

(۱) « استوپه » در ابتدا جزء معابد بودائی بشمار نمیرفت و اصلاً عبارت از مقامی بود که خاک بودا، یا روحانیون بزرگ، و یا بعضی یادگارهای محترم روحانیون را در ظرفی چوبی و یا قرمئی نهاده احجامیکد اشکند و روی آن گنبد و عمارتی بریام میکردند. بعدها چنین رواج شد که بیادگار بعضی روحانیون و کارهای فوق العاده آنها عماراتی بدین نام و نشان بنا میکردند. آهسته آهسته این نوع مقبره هم نزد بودائی ها مقام معبد را پیدا کرد. شکل آن عموماً چنین است که گنبدی روی صفحه مربع شکل قرار گرفته باشد. بالای گنبدی چنین چتر مدور میساختند که بتدریج هرچه بالا میرفت دایره چتر آن خورد میشد. (مترجم فارسی)

سری یعنی « کوسی » بالای شانه های بعضی ذبمقامان در نموج است (عکس ۲۳ ب ۸ - ۱۲ - ۱۴) موهای مجعد يك شاهزاده خانم منتهی به گیسوی خم و شکن دار درازی شده (عکس ۲۳ ب ۱۰) و این اختصاص اکثرآ در آسیای مرکزی دیده میشود. بعضی ازین نفری به قطار های چرمی مزین هستند (عکس ۲۳ الف ۵ ب ۸) و دیگرها غالباً بی ریش و قیافه مختلفی دارند (عکس ۲۳ الف ۷ - ۹ - ۱۱ - ۱۲ - ۱۴) « تیونیک » اسر دار حاشیه دار سواران « قزل » را در بر کرده اند.

اسم این صحنه و سبع که نقل های آن در موزه خانه کیمه پاریس (عکس ۲۴) گذاشته شده خیلی ها ساده است. رنگ آنرا که مرور زمان خیره ساخته نسبت به نقاشی به رنگ عالی شباهت زیاد دارد « روی هم رفته بمناسبت شباهتی که بین این تزئینات و تزئینات آسیای مرکزی (قزل - کتورا و غیره) موجود است حتماً دیدن آن انسانرا متاثر میسازد زیرا طوریکه قبلاً ذکر رفت طرز کار « و وضویت راهی بود؛ قیافه و البسه اعانه دهندگان تماماً اختلاط عجیب عناصر هندی، وچینائی و آسیای مرکزی را بروز میدهد.

امکان دارد که نفوذ باختری در دره بامیان تهننگام نهاجات اعراب باقی مانده باشد زیرا از مضمون نوتته های « هونستن » مفهوم میشود که مهاجم هن های سفید Huns Blancs که يك قرن قبل از او در دره بامیان سر کشیده بود « نه بی نظمی در خاندان سلطنتی و نه خرابی های قصدی و اصولی در معابد بودائی تولید کرده بود چنانچه زائر چینی این نظریه را در وقت ورود خود به کندهارا

را ملاحظه نموده است . احتمال می‌رود این تصاویر را راهبینی کشیده باشند که خیلی هانحت نفوذ عادات صنعتی باختری رفته بودند چنانچه « شارل مسن » (۱) در فرصتیکه هنوز هیچ مواد اطلاعی بهم نرسیده بود مهارتی بخرج داده اهمیت نفوذ صنایع باختری را در ساختمان صورت کشتی بامیان الهام کرده بود . قطار اعانه دهندگان مخصوصاً توجه این ملاحظه کنند بصیر را بخود جلب نموده بود و بهمین ملاحظه است که اول از همه کروکی دسته را که در آن راهب بودائی و دو (زلاتور) محافظ غیر روحانی نیش یافته بود کشیده است . اگرچه کروکی مذکور متوسطانه رسم شده معذک اهمیت را که « مسن » از آن در نظر داشت هویدا می‌سازد . اگر مسن دورتر رفته به نسبت تفوق « بودائیت » در منطقه بامیان اظهار شک کند چیزی نمی‌ماند که ثابت شود که نسبت به دریافت نفوذ باختر که آنرا بعقیده خودش بیک خاندان بلخی معاصر ارساسید Arsacides مربوط میدانند بصارت نادری در خود نشان داده خواهد بود .

بعضی آثار تصاویر رنگه هنوز هم در طاقهای بودا های نشسته دیده میشود . صحایف مدور منقوشی که قسمت برجسته و طاق سه گوشه زرگترین بت نشسته را تزئین میکند مخصوصاً دلچسپ میباشد (عکس ۲۵) . دو بزی همراه خانمهای شان بطرف مجسمه به پرواز اند و خانمها یطنوس های هدیه به آنها تقدیم میکنند . این صحنه از نقطه نظر تزئینات روی هم رفته خوب است . بدن ها متعادل ، رنگ ها قشنگ و بسلیقه استعمال شده . صورت هارا استادانی ترسیم نموده اند که به نسبت برده های تفانسی مذهبی عصر خویش معلومات دقیقی

(۱) بقول موسیو فوشه « مسن » در زمرة کاشفین مقام مخصوصی دارد و کسی در راه این قبیل تجسسات و جمع آوری معلومات لازمه مانند او مشقات بدنی را متحمل نشده و از او دقیق تر نبوده »

داشته اند، لیکن به ترسیم پاها و دست‌ها چندان مهارت بخرج نرفته و معلوم میشود که نقاشان تنها به صورت عمومی اثر خود دلچسپی داشته ازین جزئیات خیلی بی پروا گذشته اند.

بالای این دوائر منقوش تصویر ۹ بودا که شش آن جوهره، جوهره نمایش یافته و سه دیگر آن بالای يك خط واقع اند و يك شکل مرکزی دیگر که احتمال دارد « بودیس اتوا » باشد (عکس ۲۶) قرار گرفته بتهاییکه طرف چپ شکل مرکزی قرار گرفته اند با آنهائیکه طرف راست وجود دارند به يك ترتیب میباشند، این تصاویر خیلی به بوداهای (بازاک لیک) قریب (مرتک) شباهت زیاد دارد. - قیافه بوداهائیکه سقف طاق کوچکترین بت نشسته را تزئین میکنند شبیه قیافه های فوق الذکر اند. در قطار مرکزی که کنار آنرا اعانه دهندگان اشغال کرده اند در میان دو بودای نقاب دار که برای معاشرت نزدیک شده اند شخصی مشاهده میشود که تاج بر سر نهاده و « کامایل » سه گوشه پوشیده امکان میرود این تصویر نمثال « میتریا » Maitreya یعنی « بودا » و « بودیس اتوا » باشد زیرا ایشان را الیه گاهی لباس شاهی می پوشید و گاهی البسه و تزئینات شهزاده جوانی را در بر میکرد.

اعانه دهندگانی که به کنار منقوشند تراکت های محافظین مذهبی سقف « سنج طاؤس » منطقه « قزل » را یاد دهانی میکند. اگرچه روی هم رفته بین برده های تصاویر بامیان و برده های منقوش « قزل » اختلافاتی موجود است لیکن همین يك تکه حتماً عامل ارتباط بین این دو نقطه گفته میشود. این را هم

باید ناگفته نگذاریم که درین تکه تصویر بامیان اشکال نژاد های مختلف ملاحظه میشود چنانچه اشخاصیکه رنگ پوست آنها خیلی تیره است هم وجود دارد.

در بالای طاق سومین بت نشسته آثار صحنه وسیعی مشاهده میشود که رنگ آن از رویه رنگ آمیزی معموله خیلی مختلف است چنانچه براگنده اینجا و آنجا الوان مختلف مثل: آبی روشن، آبی تیره، سفید، و الوان نارنگی، خاکی، نسواری و سیاه معلوم میشود. يك « بودیس اتوا » بزیر يك کمان سر طاقی ذو ذنقه شکل نشسته است (عکس ۲۷)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رتال جامع علوم انسانی

وظیفه :

بر همه چیز مقدم است هیچ سنجش ، هیچ ترس ، هیچ قابلیت و هیچ میلی نباید بر ضد آن واقع شود . « لا کوردر »

اخوت :

خدا اخوت را بین انسانها باین قسم فایم کرد که آنها را از يك پدر بوجود آورد تا به این واسطه آنها خود را مرتبط يك نقطه بدانند . « بوسوه »